

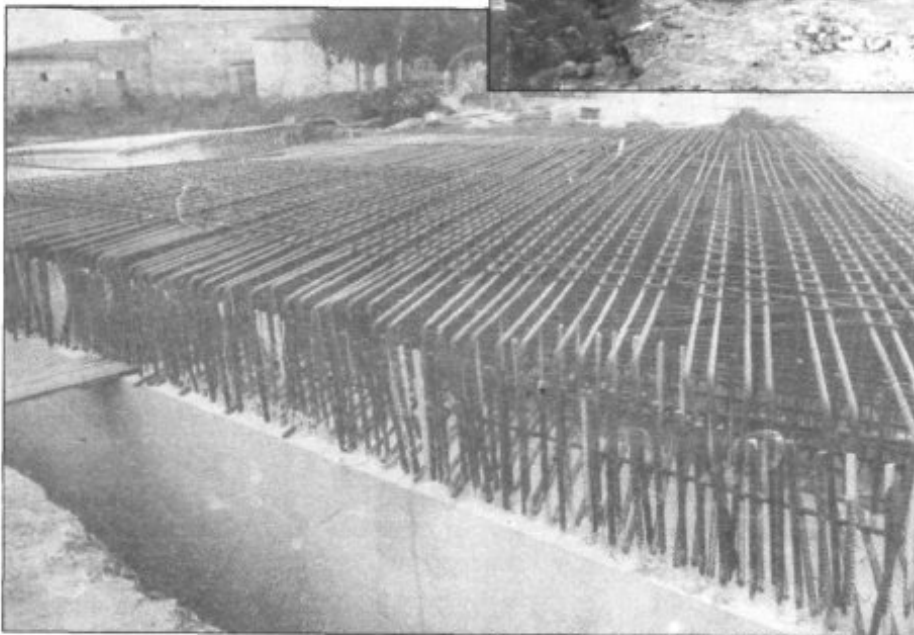
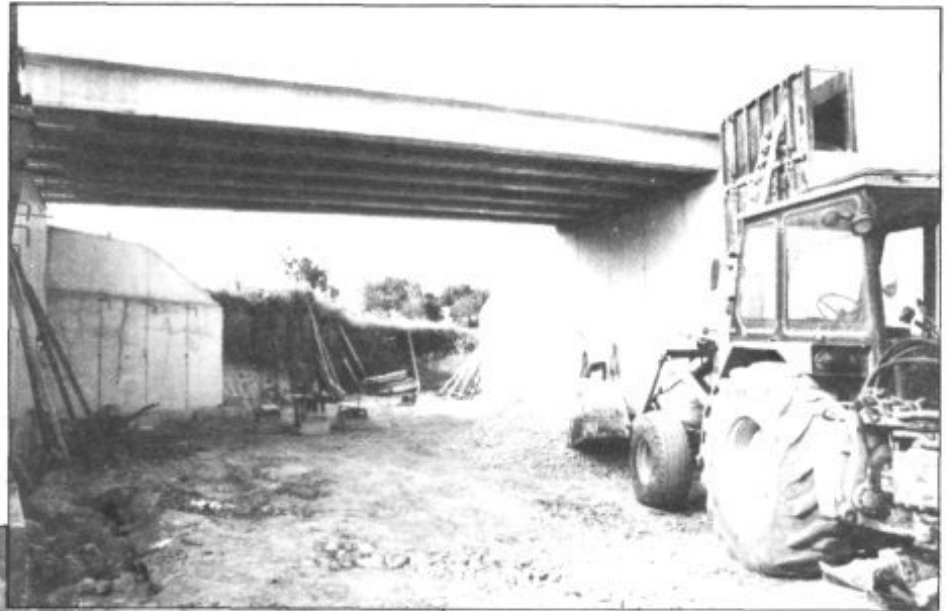
FLOR DE CARD

SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

MAIG DE 1990 * Nº 161

obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres

obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres

obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres
obresobresobres

Obres al carrer

Flor de Card

Revista d'informació general de Sant Llorenç des Cardassar.
 Carrer de Sant Llorenç, 36
 Telèfon: 569119
 Publicitat: Maria Galmés * Telèfon: 569509
 Maig de 1990
 Número 161
 Edita: Centre Cultural Card
 Imprimeix: "Apòstol y Civilizador" (Petra).
 Dipòsit legal: 765-1973
 Director: Josep Cortès i Servera
 Consell de Redacció: Felip Forteza

Maria Galmés
 Guillem Pont
 Guillem Quina
 Antònia Servera
 Guillem Soler
 Miquel Sureda

El poble està alçat.

No volem dir amb això que se li hagi encès la sang per culpa dels estaments polítics locals, encara que potser motius no li'n mancarien, sinó que les obres públiques i privades han pres possessió de carrers, ponts, places i torrents, amb una febre constructora que no s'estrevenia pel poble des de feia molts d'anys.

Els ponts de Sa Grua, de ca n'Agustí -enllestit, cosa rara, amb una notable agilitat-, de S'Estació i de la gasolinera; els torrents de Sa Blanquera i Ses Planes i la seva confluència; la possibilitat d'ampliar la plaça Nova; les síquies per enterar una part dels cables d'electricitat -llàstima que no siguin tots-; i, per acabar, l'inici de la canalització de les aigües, fan que la pols i els impediments per les vies públiques siguin la tònica general.

I estam disposats a suportar-ho amb resignació i, si ens apurau, fins i tot amb alegria, ja que són aquestes unes reivindicacions que estam demanant insistentment des de fa ja un grapat d'anys, sempre, però, que es mantinguin dins d'uns límits raonables de temps i amb la serietat que caracteritza les obres ben fetes. El que no seria admissible és que la construcció del pont de S'Estació, ja que s'han torbat tant a dur-la a terme, es perllongàs tant com la del de Sa Grua, o que l'eixamplament dels torrents romanagués aturat -amb el consegüent perill de perdre les subvencions- per mor de la deixadesa dels responsables polítics a l'hora d'arribar a un acord amb els propietaris confrontants, o que la canalització de les aigües prengués com a models la de Manacor, que fa gairebé 20 anys que rossega.

Per tant, repetim, estam completament d'acord en què facin obres de millora en el poble i que ens presentin la factura d'imposts i molèsties que ens pertoqui, però que ho facin bé i aviat.

COL.LABOREN

Josep Cortès	Obres públiques Batec Espipellades Tal dia com avui	Portada 6 17 19
Francesc Clapés	Comiat a Joan Ramis Gratitud	3 14
Guillem Pont	De conya Sant Llorenç, ahir: <i>Cala Millor</i>	3 20
Alfred F. Arnau	Arqueologia: <i>S'Illot</i>	4
Maria Galmés	Demografia Si lleu... Comptabilitat	7 16
Llull/Galmés/Sancho	Setmana del llibre	8
Ramon Rosselló	Història: <i>Cabrera, notes històriques</i>	9
Salas/Nicolau	Tertúlies: <i>El turisme</i>	10
Antoni Sansó	Art: <i>Certamen de Son Carrió</i>	13
Josep Melià	Art: <i>Gaspar Sabater</i>	14
Núria	Agricultura ecològica	15
Xesc Umbert	El temps del mes La inestabilitat atmosfèrica	18 18
Bel Nicolau	Distribució	

Carta oberta a don Joan Ramis

Benvolgut i estimat don Joan,

Permeteu-me que expressi públicament el que guard en el racó més profund del sentiment.

Unes poques paraules i pensaments que surten directament del cor en el dia en què ha arribada la vostra jubilació.

Ni puc ni vull passar aquesta data sense recordar amb tota la gratitud humana, que gràcies a Déu Nostre Senyor i a la vostra Ciència vaig poder recobrar la meva salut, llargament enyorada després d'alguns anys de joventut postrat, sense poder caminar.

Mai no podré oblidar aquesta gràcia i ajuda que em portà a poder realitzar una il·lusió fortament arrelada en el meu ésser: el fet d'ésser religiós.

També, com vós, sé que mai no podré pagar el favor. D'altra banda seria d'una imperdonable ingratitud oblidar o arraconar un fet que tants de dies tenc present.

Per això, en aquest dia de la vostra jubilació, deman a Déu Nostre Senyor, amb humilitat i força, que vos doni salut, alegria i molts d'anys per compartir amb donya Antònia, la vostra esposa, i els vostres fills.

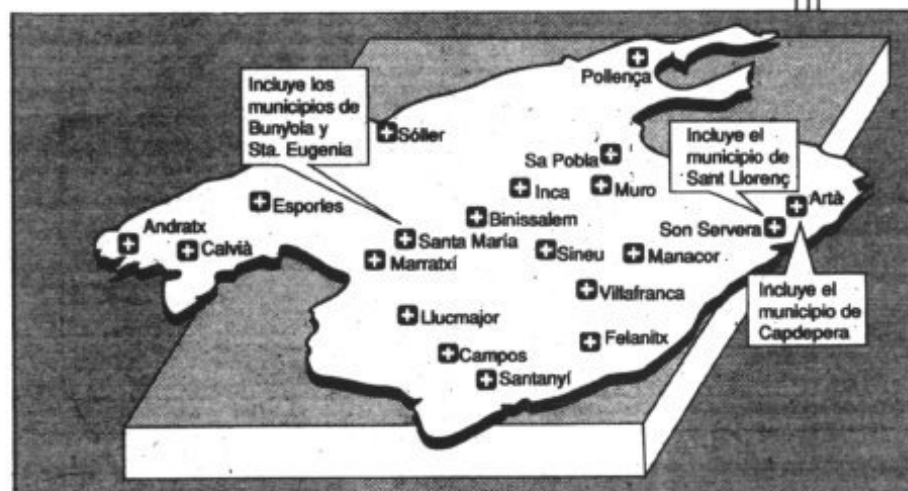
Sens dubte aquestes paraules són curtes i pobres, però el que importa és el que s'hi amaga al darrera.

Rebeu una forta abraçada del vostre amic i servidor,

Germà Francesc Clapés

De conya

De conya marinera! Per a llogar-hi cadiretes, vaja! En el "Diario Ultima Hora" del proppassat dissabte 26 de maig, a la pàgina 22 sortia una nova distribució dels centres d'atenció sanitària a Mallorca, sota el títol "El Govern establece nuevos puntos de guardia para la atención urgente", amb el present mapa de distribució:

De tot d'una em van pegar ganes d'enllestir un article ben salat, però prest vaig desistir: potser el mapa parla per ell totsol, potser no ho he acabat d'entendre.

Aparentment, a partir de setembre, si UN LLORENCI TE UN ACCIDENT O LI PEGA UN INFART, PRIMER HAURA D'ANAR A SON SERVERA -o haurà de venir el metge- PER A L'ATENCIO URGENT, I DESPRES CAP A CIUTAT VOLANT PER SI ES POT SALVAR UNA VIDA. SEGUR QUE ENTRE FET I FET ES PERD UNA MITJA HORA QUE POT ESSER DECISSIVA.

Com deia la cançó "Hi ha coses que adelanten que és una barbaritat". De conya!

Que cada un jutgi i faci el que cregi adient.

Guillem Pont

S'Illot

Parc arqueològic

Aquest mes parlarem del poblat arqueològic de S'Illot, ja que ha estat notícia damunt la premsa.

En primer lloc, quan ens parlen del poblat de S'Illot pensam en enderrocs i en els fems que hi ha pertot arreu, i és així precisament com es troba actualment, en un estat lamentable i sotmès dins la més deplorable deixadesa.

Fa una partida de mesos l'associació de veïns "El riuet" de S'Illot va venir a bé en voler recuperar aquest important monument.

Aleshores començarem a fer les gestions oportunes per poder dur a terme aquesta tasca. En aquest moment vaig començar a elaborar tot un pla de recondicionament i de recuperació del monument de S'Illot.

Es varen realitzar una sèrie de medicions per poder confeccionar una planimetria del conjunt talaiòtic i també d'aquesta manera poder saber en quin estat es trobava el poblat. Aquest, malgrat els fems i l'herba, avui es troba més o menys sà i encara tenim temps per poder recuperar-lo.

Apart de tot això cal dir que varis blocs de la murada es troben dins un jardí particular i que un camp de voleibol ocupa part del recinte del poblat. I per si tot això no bastàs, en un dels extrems del poblat han construït una caseta per a un ca i els seus voltants els han ocupat per fer-hi un llenyer, que pertany a una cafeteria veinada del conjunt talaiòtic. Per acabar, també hi ha un entramat de tuberries de goma que creuen tot el recinte.

Després d'aquesta descripció de l'estat actual del poblat es pot veure l'abús que s'ha fet d'ell.

Tenim notícies de que a l'any 1890 l'arqueòleg mallorquí Gabriel Llabrés va donar a conèixer aquest monument amb un senzill treball de localització dels principals talaiots de la part del llevant de Mallorca. Més tard, l'any 1921, Mn. Joan Parera va fer un estudi científic d'aquest monument. Passat un temps, Mn. Guillem Nadal va fer un croquis no massa ajustat del poblat, ja que la gran quantitat de vegetació va impossibilitar poder determinar amb exactitud els edi-

ficis existents dins el poblat.

També el doctor Font i el senyor Mascaró s'ocuparen d'aquest monument i l'any 1952 don Lluís Amorós i J. Cañigueral varen fer un estudi d'aquests restes prehistòriques, fins que anys més tard, concretament l'any 1964, el doctor Roselló Bordoy i una delegació alemanya encapçalada pel doctor Otto Herman Frey, del Deutsche Forschungsgemeinschaft varen fer una descripció completa de tot el conjunt, i una exploració del llac subterrani, naturalment. Aixecaren la primera planimetria completa de tot el poblat.

Quant a les edificacions d'aquest important nucli talaiòtic trobam: edificacions de planta circular, edificacions de planta variada, edificacions de planta de ferradura i la murada que envolta una part del poblat, ja que probablement la resta de la murada va ésser destruïda fa bastants d'anys. Possiblement aquest poblat va ésser molt més gran en el seu origen, ja que les construccions fetes al devora es feren damunt restes de part del conjunt.

Aquest poblat pareix ésser que degué tenir una superfície molt parecuda al de Ses Païsses d'Artà i molt possible-

Fragment de la murada del poblat talaiòtic de S'Illot

ment el nombre d'habitants va esser de 200, de manera aproximada.

Després d'aquestes dades vàrem creure que un monument d'aquesta importància ubicat enmig d'un nucli urbà podria convertir-se en un magnífic parc arqueològic, i de qualque manera, per fer-lo més atractiu, vàrem pensar en fer un itinerari explicatiu mitjançant un nombre de rètols indicatius -aproximadament uns 40- i en cinc idiomes: alemany, anglès, francès, castellà i català, a fi de que d'aquesta manera les pedres tornin blocs i els caramulls d'enderrocs tornin esser el que foren abans, és a dir, edificis talaiòtics.

Aquests rètols també duran un dibuix explicatiu de com creim que va esser l'edifici que es visita. Naturalment seran dibuixos hipotètics.

Dins aquest projecte també es pot contemplar una plantació d'arbres i d'arbusts característics de la nostra flora mediterrània, és a dir: alzines, ullastres, garballons, etc. Aquesta ordenació d'espècies ha estat estudiada i aconsellada pel biòleg Ben R. Vickers, tenint present que cap de les esmentades espècies puguin espanyar cap dels monuments. La informació d'aquestes espècies també vendrà recollida en els rètols del recorregut.

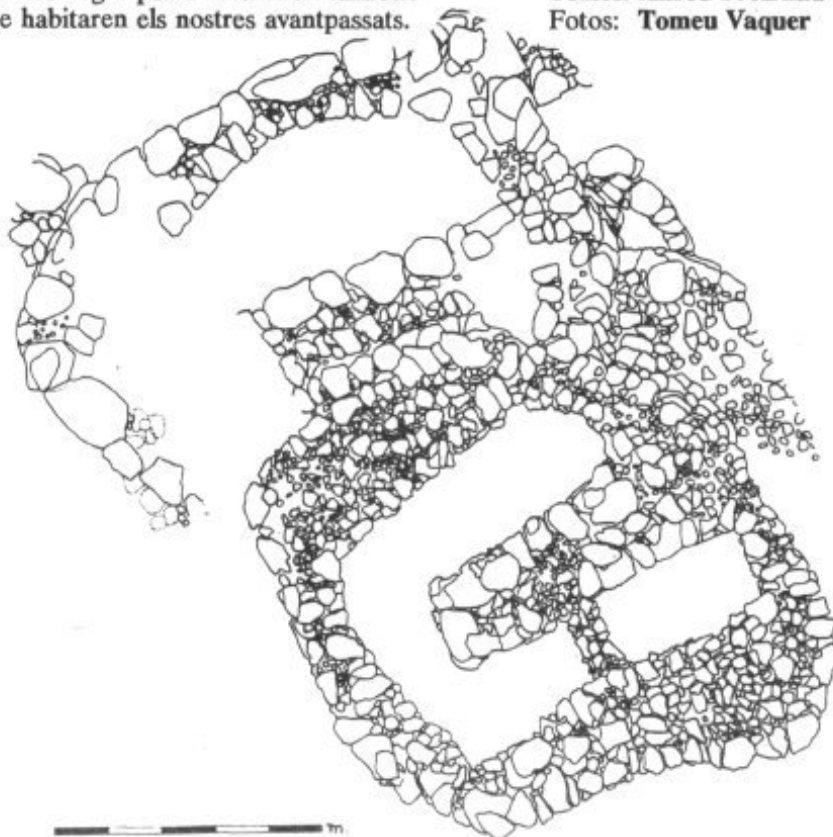
Globalment tot això ha d'anar recollat per una petita publicació tipus catàleg-guia per una major comprensió del que és el poblat talaiòtic de S'Illot. Naturalment aquest també es farà en cinc

idiomes.

Si es duu a terme aquest projecte, es recuperarà un important monument i se sensibilitzarà el públic damunt aquests temes, i de qualque manera podrem fer un turisme cultural. D'altra banda es pretén potenciar i facilitar de cara als centres escolars i llars de la tercera edat un recorregut per dins el món talaiòtic que habitaren els nostres avantpassats.

També cal dir que tot això serà possible gràcies a un "sponsor" privat i a l'Ajuntament de Sant Llorenç, que s'ha compromès molt seriosament (i això l'honora) a dur a terme el que serà el primer Parc Arqueològic de Mallorca.

Textes: Alfred F. Arnau
Fotos: Tomeu Vaquer

La Mallorca rural

El dia 10 de maig va esser presentat oficialment en el poble un vídeo original de Mateu Galmés sobre la Mallorca rural d'antany, la que va donant pas a una ràpida i imparabile mecanització. La pel·lícula, d'una hora de duració, va repassant les tasques agrícoles durant les distintes èpoques de l'any i inclou diverses cançons tradicionals mallorquines.

Per poder-la dur a terme ha hagut de posar en funcionament tafones, sínies, carros i ormejos actualment en desús, cosa que en alguns casos li ha resultat prou difícil, però, a la vista del resultat, sembla que se n'ha sabut sortir dignament.

N'Agustí Torres s'ha cuidat de la filmació, en Jaume Bordoy del muntatge i en Joan Frontera de la narració, a més de col·laborar en el guió.

El vídeo, en català de Mallorca, podrà esser adquirit pels interessats.

Noces d'or i argent

El dia 30 d'abril el matrimoni format per Gaspar Aguiló, llorençí, i Joana Fuster, artanenca de naixement però ja ben llorençina, va celebrar les seves nocces d'or, amb pocs dies de diferència de les d'argent del seu fill, en Francesc.

Són moltes les parelles que, si duen la sort de continuar vius, celebren enguany les nocces d'or, ja que hagueren d'esperar que s'acabàs la Guerra Civil per començar a preparar el casament, i l'any passat se'n compliren els cinquanta anys.

Enhorabona a les dues parelles, pares i fills, i que puguin celebrar molts més aniversaris.

Local social

El dia 19 de maig la delegació local del Partit Popular va inaugurar la que d'ara en endavant serà la seva seu en el poble, i que està situada en el carrer d'es Pou, davant la carnisseria.

A l'acte, encapçalat pel president del Govern Balear, Gabriel Cañellas, hi assistiren nombrosos representants de les diferents agrupacions de la contrada, així com els militants, simpatitzants i gent del poble en general, que també hi estava convidada. Crec que, si ens atenem a la gentada que hi va comparèixer, podem considerar la vetlada com un veritable èxit de participació.

El local, segons en Miquel Vaquer, restarà obert dues o tres vetlades a la setmana per tal que els interessats puguin adreçar-s'hi per aclarir qualsevol dubte en relació a la política local del Partit Popular.

M'han assegurat que el cap de setmana posterior a la inauguració el Partit Popular ja havia aconseguit més de cinquanta nous afiliats.

El pont de S'Estació

A mitjan maig començaren les obres de construcció del pont de S'Estació, esbucacat a la torrentada del 6 de setembre de l'any passat.

Segons en Bartomeu Mestre el dia 2 d'agost ha d'estar obert al públic, i segons el batlle hi pot estar ben bé a mitjan juliol, per la qual cosa no em vendria gens de nou que per les festes de la Mare de Déu encara haguéssim d'a-

nar a voltar per Sa Cova, sobretot si duu tanta d'orenga com el de Sa Grua, que aquest sí que *dura més que un mànec de cullera!*

El de la carretera de Son Servera el començaran tot d'una que GESA retiri els cables de l'electricitat, que per lo vist fan nosa. Esperem que sigui prest, que si s'hi posen quan comencin a passar els autocars de turistes no sé com ens anira

Unitat Sanitària

Quan encara no fa dos anys que es va inaugurar la Unitat Sanitària de Sant

El meu redol

Llorenç, el seu pati posterior ja s'esbuca i les faroles estan a punt de caure, com es pot comprovar a la fotografia.

Mentrestant, la placeta del Pou Vell continua essent un espai sense acabar i ple d'enderrocs i herbes, malgrat els nostres regidors no s'aturin de considerar que s'haurien de fer reunions per donar una sortida digna a un dels racons amb més tradició del poble.

El dia 22 de maig, devers la una i mitja del capvespre, una bona part del poble de Sant Llorenç estava pendent del televisor, i no és que retransmetessin la final de la copa d'Europa, no, passava que pel canal illenc donaven un programa elaborat pels al.lots de l'escola que feia referència al nostre poble: "El meu redol".

El programa constava de dues parts. A la primera entrevistaven el director del col.legi, en Jaume Mayol, i demanaven l'opinió de diversos alumnes sobre alguns aspectes generals del poble i de les seves aspiracions professionals.

A la segona, amb la revista Flor de Card com a tema central, donaven un repàs general a la manera com s'elabora i entrevistaven en Josep Cortès, en Guillem Pont, na Maria Galmés i en Xesc Umbert.

Els qui hi havíem participat trobàrem que el programa era curt, sobretot si teníem en compte el caramull d'hores que havien dedicat a la seva filmació. Es veu que no ens n'entendem.

Altres ponts

A més del de S'Estació també fan feina al pont de Sa Grua, que ja té les bigues col.locades i està a punt de nivellar amb el camí, i al de la gasolinera. En aquest pretenen donar una altra sortida a l'aigua que davalla pels carrers de l'Església i Verge Trobada a base d'instalar uns reixats als carrers i dos tubs grossos per davall la plaça del Pou Vell.

Demografia

Matrimonis

En Miquel Galmés Galmés i n'Antònia Melis Brunet es casaren dia 28 d'abril a Sant Llorenç. Enhorabona!

En Jordi Vadell Olivares i n'Elisabet Rosselló Llodrà feren l'esclafit dia 5 de maig a Sant Llorenç. Salut!

En Joan Estarellas Santandreu i na Maria Mesquida Gomila es casaren a Sant Llorenç el dia 12. Salut!

N'Antoni Mª Llinàs Pujades i na Margalida Gelabert Bassa es casaren a Son Carrió també el dia 12. Enhorabona!

Naixaments

Na Laura Pont Febrer, filla d'en Miquel i n'Antònia neix a Sant Llorenç dia 24 d'abril. Salut!

Na Laura Margalida Riera Pascual, filla d'en Guillem i na Francesca, neix a Sant Llorenç dia 29 d'abril. Enhorabona

Na Mª Antònia Fons Salas, filla d'en Pere i na Catalina, neix a Sant Llorenç dia 19 de maig. Salut!

Defuncions

En Martí Esquina Bassa, casat, mor a Sant Llorenç dia 18 d'abril. Tenia 58 anys. Al Cel sia.

En Joan Ordinas Matamalas, casat, mor dia 27 d'abril a Sant Llorenç a l'edat de 74 anys. Descansi en pau.

Na Catalina Carrió Juan, fadrina, mor a Sant Llorenç el dia 2 de maig a l'edat de 84 anys. Que la vegem en el Cel.

Na Isabel Gomila Febrer, vídua, mor a Son Carrió el dia 15. Tenia 92 anys. Al Cel sia.

Maria Galmés

Breu resum de les activitats dutes a terme amb motiu de la Setmana del Llibre a Sant Llorenç des Cardassar

Exposicions

Durant aquesta setmana va restar oberta al públic una mostra de ceràmica i tall i confecció amb obres dels alumnes del nostre Centre d'Adults, que el present curs ha tingut 435 matriculats. A la vista de la preciositat de les peces exposades podem pensar que els cursos han estat profitosos i que tindrem futurs artistes locals.

També els nins de l'escola aportaren el seu gra d'arena a la festa i ens mostren els dibuixos sobre la defensa de la natura, sortits del **Programa de Natura 90** que es realitzà dins els nostres centres escolars.

Na Catalina Contacontes

El dissabte de matí na Catalina Contacontes entusiasmà els 282 nins i nines que assistiren a escoltar les seves contarrelles a Sant Llorenç, Son Carrió i Sa Coma.

L'esmentada actuació va esser organitzada pel Servei Municipal d'Orientació Educativa i subvencionada pel nostre Ajuntament.

A més d'escoltar els contes, na Catalina va fer participar els nins cantant i dibuixant.

La bulla acabà pels nostres infants amb un llibre per a cada un que els regalaren les Associacions de Pares.

Palma. La Campanya és un programa que s'ha de dur a terme durant uns quants anys, per tal d'aconseguir la normalització lingüística i el recobriment de la llengua pròpia com a instrument normal de comunicació.

Aina Moll va mostrar la necessitat d'aquesta actuació, ja que es parteix d'una situació de la llengua catalana que no es pot qualificar de normal.

De fet, la Campanya també és una convocatòria a totes les institucions socials perquè s'hi adhereixin i impulsin cada una dins el seu àmbit el procés de normalització. També demanà l'adhesió de cada diutadà individualment. El lema adoptat és **"La llengua, feina de tots"**. Ai-

Presentació de la Campanya de Normalització Lingüística

La celebració de la Setmana del Llibre a Sant Llorenç va començar amb la presentació de la Campanya de Normalització Lingüística, que va tenir lloc, com els altres actes, a Ca Ses Monges. El batle va fer la presentació de la coordinadora general de la campanya, Aina Moll, destacant la seva experiència com a directora general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya durant vuit anys.

Davant un públic nombrós, sobretot de joves, va explicar que la Campanya neix d'un acord institucional firmat pel president del Govern Balear, els presidents dels Consells Insulars de Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera i el batle de

na Moll va mencionar l'adhesió de l'Ajuntament de Sant Llorenç i l'edició, recentment, del Reglament de Normalització Lingüística municipal.

La conferència va acabar amb un col·loqui, en què es va parlar, entre altres, del tema del model de llengua a la televisió i altres mitjans de comunicació i de la normalització a les empreses.

Al final, Aina Moll va firmar alguns exemplars del llibre **"La nostra llengua"**, que ha publicat fa poc, fet a partir del programa que va presentar TVE Balears

Pere Josep Llull, Servei d'Assessorament Lingüístic.

Apol·lònia Galmés, Centre d'Adults
Mª Bel Sancho, Servei Municipal d'Orientació Educativa

Cabrera

Notes històriques (VI)

per **Ramon Rosselló**

Dia 21 d'agost de 1538, el Gran i General Consell tracta com el castell de Cabrera torna estar derruït i sense guarda i convé reedificar-lo perquè els vaixells puguin tenir notícia de la presència d'enemics. (ARM AGC 28, f. 38).

Durant l'any 1539, el Gran i General Consell tractà tres vegades sobre la reconstrucció del castell de Cabrera. A la sessió de dia 1 d'octubre parlen de l'amenaça de Barba-rossa; són necessàries les talaiacs especialment la de Cabrera "perquè en lo port de dita illa poden, con de fet estan molts vaixells qui cascun die prenen les naus y lenys qui van de ponent en levant y de allí discorren tota la illa fent terresines y cativant ànimes hi impedint que les parts marítimes no sien conrades". (AGC 28, f. 46, 56, 63). El mateix tema fou tractat l'any següent. (Id. AGC 29, f. 3 i 14).

Dia 21 de febrer de 1540, els jurats del Regne tractaven sobre el castell de Cabrera "e per la reedificació e reparació de aquell ses magnificències han despeses moltes quantitats de pecúnies" i és necessari hi sia posat un castellà i guardes. Han rebut l'oferta de Joanot Morera de Sineu que s'ofereix, per 160 lliures, estar un any al castell amb tres homes a ses ordes i despeses. (ARM EU 35, f. 11).

L'any 1540, Joan Morera, alcait del castell de Cabrera, rebia dues barcelles de sal de la Gabella de la Sal de Mallorca. (ARM AH 918, f. 24).

Dia 9 de gener de 1544, el Gran i General Consell tracta com el castellà de Cabrera "nos ha fet entendre com una part de la torra y al forn stan a ruïna y ne ha caygudes algunes filades; diu té necessitat de doscentes quarteres de calç y de un mestre, nos manobres y de algunes altres coses per adobar-ho, y que no provehint-se promptament y venint a cau-ra no se adobaria ab trecentos ducats" (ARM AGC 30, f. 27v).

Segons l'historiador J. M^a. Bover, el 1550 el corsari Dragut desembarca a Cabrera i enderroca el castell. El mateix any fou reedificat i beneí la primera pedra el canonge Santjoan.

Dia 9 de gener de 1551, el Gran i Ge-

neral Consell tracta com el castellà de Cabrera ha denunciat "com en una paret del Castell feta de pedra i morter amolla, et signanter a les spalles de la sistema", si no s'hi posa remei la cisterna es perdrà la qual és "lo principal membra del dit castell"; ara amb pocs diners es pot adobar i com es diu vulgarment "qui adoba gota adoba tota". (ARM AGC 32, f. 49).

Dia 27 de març de 1555, els jurats del Regne presenten una súplica al lloctinent general on fan constar: que ells trameteren una barca a Cabrera que portà municions al castell, i per les despeses de la barca i mariners han hagut de pagar 15 lliures; d'altra banda expo-

sen que han deixat 500 quarteres de blat als jurats de Menorca a raó de 33 sous, moneda que necessiten. (ARM EU 40, f. 61).

Dia 9 de gener de 1556, el Gran i General Consell tracta que han estat avisats "per hòmens eren stats en la illa de Cabrera com per la temporada que concorre per la pèrdua de Bogia lo castell stava de molt ruïna manera y mal segur y que un arrais d'Alger havia dit que ab quatre vaixells ell volia venir a arrasar dit castell de Cabrera". (ARM AGC 33, f. 60v).

Dia 9 de gener de 1558, el Gran i General Consell tracta com a Cabrera no hi ha guarda, illa que té "molt bon port y ports de aygües per hon és donada grandíssima ocasió als moros inimichs de venir en aquella y allí star oculta una bona armada y de allí en una nit impensadament esser sobre nosaltres y fer mil vastacions e dans irreparables". (ARM AGC 34, f. 5v).

L'any 1559, la vila de Campos col·laborà en la reconstrucció del castell de Cabrera; del seu port i també de Porto Petro sortiren barques carregades de pedra i queviures. A un llibre de Clavària hi veim anotades diverses partides: el virrei ha vingut de Cabrera i els jurats li donen vi blanc. Per la gent de Cabrera: 4 sous per una gallina; 22 sous per una cabra i dos cabrits; un sou i 8 diners per llet de cabra; 6 diners per ous; 30 sous per dos crestats; civada per les bísties; 4 lliures i 10 sous per un bra; a Francesc Lledó i altres del Palmer 25 sous "per deu jornals han feta feina deu hòmens del Palmer ajudar a carregar la pedra de Cabrera la primera barcada". Altres tres jornals "ajudar a carregar lo vaixell qui aportava la pedra a Cabrera"; una lliura i dos sous per vinagre "que comprarem per la gent qui feia feina adobar lo castell de Cabrera"; 4 sous a Joan Rado ferrer per acerar un uixol; 2 sous a Llorenç Vedell ferrer per acerar un parpal. Aquest mateix any hi havia al port de Campos un armerill per portar a Cabrera. (AMC Clavària 1559).

El cèlebre Barba-rossa segons un gravat que es conserva a la Biblioteca Nacional d'Alger.

Es turisme

extes: **Aina Salas**
 Aplec: **Bel Nicolau**
 Fotos: **Maria Galmés**

D'esquerra a dreta:
Ignasi Umbert, regidor de Turisme de s'Ajuntament;
Joan Jofre, director d'hotel;
Aina Salas i **Bel Nicolau**, conductores de sa tertúlia;
Joan Riera, comerciant;
 i **Maria Fullana**, empleada d'agència de viatges.

Ara fa uns vint o vint-i-cinc anys, es pobles de la pagesia mallorquina, quan havien passat ses festes de Pasco entraven a s'època de més forta activitat de tot l'any. Eines i persones se preparaven i ho posaven tot a punt perquè s'acostaven ses messes. Se vivia amb s'endarrer de comprovar si aquell camp, que semblava magret, no ho seria tant, i si s'altre de terra bona, sembrat de blat sempre que fos possible, superaria es seu "record". Tot-hom, pagesos i menestrals, estava pendent de sa collita, ja que si era bona suposaria passar un bon any.

Però ja se sap que tot canvia. Es fills i nêts d'aquella gent ja no són pagesos i ara fan feina a sa vorera de mar. Són treballadors d'es ram de s'hosteleria o d'es comerç relacionat amb so turisme, però també, més o manco p'es mateix temps, preparen ses seves coses per començar no ses messes sinó "sa temporada".

I així com abans una bona collita supo-

sava passar un bon any, ara una bona campanya turística suposa progrés econòmic per a tothom, i es turisme és s'única font d'ingressos de moltes de ses persones que mos envolten.

Sa revista se fa ressò d'aquesta preocupació generalitzada dins es poble i, per parlar de turisme, se reuneix amb ses següents persones: Maria Fullana, empleada d'una agència de viatges, Joan Riera, propietari d'un establiment comercial dedicat an es turisme, Ignasi Umbert, regidor de Turisme d'es nostre Ajuntament i Joan Jofre, director d'hotel.

Aina Salas.- Sa temporada passada va ser irregular i no massa bona. ¿Creis que sa torrentada de principis de setem-

bre va influir en aquesta situació?

Ignasi Umbert.- Sa torrentada no va tenir massa influència dins es nostro municipi. Si voleu, una mica a S'Illot i a Sa Coma, però és clar que dins una cosa global fou molt poc significativa. Lo que sí va influir moltíssim va ser es temps que tenguérem després: un setembre de mal temps generalitzat que va fer que

moltes persones que tenien previst visitar-mos desistiren d'aquesta idea. Es clar que es turistes s'informen molt bé d'es temps abans de venir, i si no el fa bo no vénen. De totes maneres sa temporada no va ser molt dolenta.

Joan Riera.- Sa causa de que se digui que l'any passat no fos bo -almanco dins lo que jo conec- és que el comparen amb sos anys 87 i 88, que varen esser "massa", però l'any passat fou bo.

Ignasi.- Sí. L'any passat no va ser dolent. Es cert que vengueren unes dues-centes mil persones manco i que això representa un 0'5% de baixa, però repartit en tota s'illa no és res. Lo que passa és que tenguérem un excés d'oferta perquè s'obriren moltes places hoteleres noves i, en conseqüència, s'ocupació va baixar una mitja de 5 punts. Es ben clar que sa crisi no és de turistes, sinó d'un excés d'oferta.

Joan.- Jo crec que hem arribat a pujar tant i tant es preus que es turistes ja no poden mantenir es nivell de gasto d'abans, apart de que és evident s'augment de negocis nous que s'obrin sempre seguit.

Maria Fullana.- Ets hotels rebaixen molt es preus per atreure clients...

Joan.- Sí, es transport i s'estància no són cars, però s'oferta complementària és caríssima. Per un cafè et cobren 100 pessetes a Cala Millor. Jo ho trob caríssim.

Ignasi.- Sa causa de que això succei-

xi és que s'especulació d'aquest tipus de negocis és tan grossa que si no van a uns preus prohibitius hi fan quebres.

Joan.- També sa pesseta avui és molt forta. Jo crec que p'es meu negoci això és perjudicial. Pensau que fa uns 25 anys una lliura esterlina valia 165 pessetes i una botella de conyac corrent se venia per 55. Ara sa lliura val més o manco lo mateix i es conyac devers 800. Sa venda de licor, que era molt important, és quasi inexistent. Només compren lo que consumeixen aquí. No els té a compte comprar per dur-se'n, perquè en es seus països ho tenen p'es mateix preu o més barat.

Joan Jofre.- Es nivell adquisitiu d'es turistes baixa. En es seus països també tenen problemes d'atur, inflació... sobretot a Anglaterra.

Ignasi.- Aquest any se preveu un descens d'es turisme anglès de s'orde d'un 20%. S'espera que es mercat nacional i s'italià siguin capaços d'absorbir aquest dèficit.

Maria.- ¿I no creis que Turquia i es nord d'Àfrica també mos fan mal?

Joan.- Jo sí que ho crec.

Jofre.- Jo no crec que estiguin preparats.

Joan.- Tampoc no hi estàvem noltros i mos prepararem.

Jofre.- Però ara hi estam. Si no mos dormim, cosa que darrerament havíem fet, no mos poden fer res mai.

Maria.- Però si aquesta gent vol sol i platja, Tunis, per exemple, té unes platges meravelloses, i Marroc...

Jofre.- Però queden més lluny i no tenen una oferta complementària. Jo crec que a la llarga no mos poden fer res.

Ignasi.- Pensau que si hem tengut 30

anys de vaques grosses ara no mos hem de queixar si tenim una mica de baixada

Maria.- Mallorca era encantadora pes turistes i no era necessari que es tour operators l'oferissin, sa gent la demanava i dins es novembre ja estava venut quasi tot s'any que venia. Ara hi ha un excés d'oferta.

Ignasi.- Es sector turístic fa un gran esforç per millorar ses seves instal·lacions, però no tots ho podran fer, i això farà que desaparequin unes 50.000 places, que han quedat antigues o desfassades. Perquè sa cosa vagi bé s'ha de fer una oferta de tres estrelles per amunt.

Jofre.- Es permissos de noves construccions s'han de donar amb contagotes i ses instal·lacions han de ser de molta qualitat, no per a un turisme d'élite -en so que jo no hi tenc fe-, sinó per un turisme de classes mitges que són sa majoria d'ets europeus.

Maria.- Aquestes ofertes de darrera hora són molt perjudicials p'es turisme. Hi ha persones en es mateix hotel que han pagat molt més que ses altres, a vegades el triple. Sa conseqüència és que estiguin juntes persones de nivell econòmic i social molt desigual i això és dolent. A més, entre ells se comenten es preus pagats i aquestes diferències són d'una manca de serietat total.

Joan.- Si me passàs a jo un cas d'aquests no tornaria mai més an aquest hotel.

Jofre.- Es turistes que aprofiten aquestes ofertes no saben on els duren i s'exposen a anar a hotels xerecs. Es problema és que ses agències tenen unes reserves fetes que han de pagar an ets

hotels i, per tant, hi duen lo que poden.

Maria.- Molts ho saben que els duren a bons llocs...

Ignasi.- Aquesta problemàtica és evident que s'acabarà quan no hi hagi excés d'oferta.

Aina.- I es futur, ¿com el veis?

Jofre.- (Rotundament) Anirà bé! N'estic completament convençut.

Joan.- Jo crec que tot s'ha posat tan car que no sé on arribarem.

Jofre.- Anirà bé. Si noltros feim un esforç i protegim sa nostra indústria no mos pot fallar mai. Jo he viatjat per tot el món i m'he fixat especialment en lo meu, que és es món turístic, i vos asseguro que com Mallorca no hi ha res. Però hi hem de fer molta feina. Hem d'oferir qualitat de servei, netedat i ... en

una paraula, professionalitat. Mos hem de preocupar de s'entorn i no només d'es nostre redolet. Hem d'exigir que s'Administració faci tot lo que li toca, però tots mos hem d'esforçar per tenir ses coses bé. Es una vergonya passejar p'es llocs més comercials de Cala Millor i veure es desordre que hi ha: toldos espanyats, faroles p'enterra, brutor, botigues que necessiten arreglar, etc. Unes poques ganes de fer feina llastimoses. Pot ser que es negocis no siguin tan superrentables com abans, però no mos hem de desanimar, que p'entura l'any que ve anirà millor. Hem de fer com es pagesos, que sembren i esperen collir molt, però no sempre ho aconsegueixen. Es comerciants petits s'haurien d'espavillar i juntar-se per mirar de millorar s'entorn. Podrien fer uns bons empe-

(Continua a la pàg. següent)

(Ve de la pàg. anterior)

drats, pintar, etc. Si hi ha abandonat és ben clar que hi perdran. Hi haurà qualque companyia grossa que farà un complex comercial ben muntat, agradós, i malda-ment no estigui en el lloc més comercial els fotrà, perquè farà més planta i, en conseqüència, més comprera.

Joan.- Es molt difícil posar d'acord a sa gent. Ningú no veu ses coses igual.

Jofre.- Ja ho sé que és difícil, però s'hauria d'intentar.

Aina.- ¿Creis que hi ha alternatives an es turisme?

Joan.- S'haguessin pogut muntar coses de tipus agrícola i ramader, i així es benefici d'aquest gran consum que fa Mallorca seria també p'es mallorquins.

Jofre.- No se pot tenir tot. Personalment m'encantaria que es camp fos rentable i que sa gent que volgués en pogués viure, però no li veig futur. No hi ha terres prou bones ni -sobretot- que estiguin juntes per poder fer grans extensions de cultius, i a més mos manca s'aigo. S'agricultura mallorquina només va ser rentable quan s'ametlla valia doblers. S'ametler és un arbre de secà que ben cuidat fruita onsevulla. I que consti que s'han provat de fer coses, empotadores, cooperatives... però tot ha fracassat. Ojalà tenguéssim una agricultura i una ramaderia suficients per abastir s'hosteleria. I peix a voler. Però no ho tenim. Hem de prendre mostra d'es japonesos, que ho compren tot i, fent molta feina, fabriquen uns productes fabulosos. Jo, al.lots, crec que s'hosteleria i es turisme són lo nostre i que tenen un gran futur. Fent ses coses molt ben fetes és s'indústria més poc contaminadora i sa que dona més feina. Jo no me puc imaginar Mallorca amb fàbriques i fums com Barcelona. M'estim més veure hotels ben fets, amb grans jardins, enre- voltats d'espais verds. I és per conse-

guir aquestes coses per lo que hem de lluitar. Es ben cert que no hi ha tants de doblers com abans i que es països tenen crisis, però sa gent acostumada a fer turisme li agrada molt i ara ja ho necessita. Enguany s'esperen més turistes alemanys que mai i si no els enganam i milloram s'entorn i se troben bé, repetiran moltes vegades i Mallorca serà es punt de vacances d'Europa. Reuncix to-

tes ses condicions: proximitat, clima, infraestructura. Ho repetesc: no hi ha lloc com Mallorca.

Aina.- ¿Que s'hauria de fer per allargar sa temporada?

Jofre.- Hem de tenir molta paciència. Jo he provat d'obrir en s'hivern i no m'ha anat bé. Es sol i es bon temps són es nostros millors aliats.

Maria.- Es ben clar que es turisme d'hivern no té alicients a Cala Millor o a Sa Coma. Tret de passejar no poden fer res més.

Joan.- S'haurien de potenciar altres coses, com per exemple ses excursions de muntanya. Jo crec que ets hotels n'ofereixen poc perquè s'estimen més que es clients no surtin de ca-seva.

Jofre.- Bé, però això és es vespres. Quasi tots ets hotels tenen un quadro

on està reflectit lo més representatiu de Mallorca, ses coves, ses muntanyes...

Maria.- Tampoc no tenim instal·lacions que puguin atreure gent relacionada amb so món de s'esport, equips de bàsquet, futbol, etc.

Ignasi.- Se podria intentar fer coses, però això realment suposa molt poc. Lo que necessitam és que s'empresa pública i privada s'entenguin i s'esforcin per

complir ses seves obligacions.

Jofre.- Mos falla fort s'empresa pública. Molta brutor, síquies obertes massa temps...

Maria.- Insistesc en què se podrien fer més coses. Animar sa setmana d'es turista, que fa vint anys que no ha mudat de programa, organitzar actes culturals...

Ignasi.- Tot duu molta de feina i és difícil trobar gent que la vulgui fer.

Jofre.- Mirau, jo..., sa meva il·lusió és arribar a tenir nou mesos obert. Es desembre, gener i febrer no tenc coratge. Es evident que p'es turisme d'hivern ses ciutats són més atractives. Palma té un passeig marítim preciós, apart de tota una oferta complementària de cinema, concerts, exposicions, teatres... que noltros no podem tenir; però sí que podem

Comercial
ES PUIG
Instal·lacions Sanitàries

Carrer Nou, 37 07530 SANT LLORENÇ (Mallorca)

Viajes
ULTRAMILLOR S.A.
AGENCIA DE VIAJES GRUPO A TITULO 999

C/. Sol, 19 - Tel 58 57 20
CALA MILLOR (Mallorca)

tenir hotels i apartaments molt ben muntats per gent jubilada que pugui fer cosetes dins es saló, com llegir o jugar a cartes. I, sobretot, passejar. Hem de deixar anar ses quimeres i lluitar per rebre es turisme de classe mitja d'Europa.

Aina.- I sa seguretat ciutadana?

Jofre.- Molt malament. Jo no dic que aquests joves que mos han posat no siguin bons allots, però no són professionals.

Ignasi.- No vull sortir en sa seva defensa, però sí he de dir que han rebut sa millor preparació possible. Això és com tot, n'hi ha de bons i de dolents.

Jofre.- (*Dirigint-se a n'Ignasi*) No trobar quatre "tironeros" dins Cala Millor... no me diguis! Pareix que a un lloc tan reduït no ha de ser molt difícil.

Maria.- Idò jo crec que no és tan fàcil.

Jofre.- Un delinqüent professional és complicat, però quatre "tironeros", que és lo que hi ha...

Ignasi.- Sa policia va fent feina, i se pot comprovar amb ses detencions que duu a terme diàriament...

Jofre.- Insistesc que s'ha de millorar molt sa seguretat ciutadana.

Ignasi.- També passa que quan una persona ha superat unes proves i l'has contractada, llavonse no és fàcil llevar-la de damunt si no respon.

Aina.- I ses vagues? Que no n'hauríem de parlar un poc?

Ignasi.- Jo només estic d'acord amb ses vagues quan són absolutament necessàries, però ses d'hosteleria, apart de que és cert que fan mal efecte i són perjudicials per a tots, més o mano se solventen. S'estableixen uns serveis mínims i s'informa an es clients, que normalment ho accepten. Ara, que facin vaga es controladors, amb lo que guanyen i amb ses poques hores que fan, és una vergonya. Una persona que ha d'esperar 12 hores a s'aeroport, per exemple, i no té cap altre medi de locomoció li queden poques ganes de tornar.

Jofre.- Jo en som partidari quan lo que se defensa és molt important. Lo inadmissible són es "piquetes", que atempten contra sa llibertat. De totes maneres es seguidors de ses vagues darrerament són molts pocs. En general sa relació entre ets empresaris i ets obrers és molt bona.

I més o manco això fou sa tertúlia. Agraïm an ets assistents sa seva col.laboració i els desitjam èxit i encert en es seu quefer professional, en sa seguretat de que si això succeeix tots en serem beneficiats.

Son Carrió

III Certàmen de Pintura

És clar que el món de la pintura s'ha desbordat una mica. Després de veure el que s'està pagant per alguns quadres, com per exemple el "Retrat del Dr. Gachet", de Van Gogh, un pensa que vivim en una societat capitalista on els doblers fan fer les locures més grans, com si d'una carrera es tractàs.

I pensar en les penúries que el pobre Van Gogh va haver de passar durant la seva vida, que pràcticament no va vendre un sol quadre i va subsistir gràcies al seu germà...

Amb aquesta febre no és gens estrany que de cada dia hi hagi també més gent darrera la pintura.

A Son Carrió, per no esser menys, s'ha celebrat per segon any un certamen de pintura que, a més de donar a conèixer el poble per altres indrets de Ma-lorca, serveix per ampliar el patrimoni pictòric, que normalment sol esser molt magre a tots els ajuntaments.

Hi ha que dir, però, que amb un poc d'imaginació i voluntat poden sortir noves idees molt més interessants per a

consegir pràcticament el mateix. Avui, però, el que interessa és fer un poc de repàs al certamen, que ja hi haurà temps per parlar d'aquestes idees.

En primer lloc cal dir que es presentaren més de 80 obres, si a moltes d'elles les podem anomenar així. Això ve a demostrar un poc el que deia abans: hi ha molta gent intentant pintar, però, la veritat sigui dita, després d'haver vist els quadres del certamen, un pensa que molts d'ells seria millor que es dedicassin a altres coses. Sense esser tampoc la meua intenció desanimar qualcú, sí vull dir clarament que hi havia molta quantitat però molt poca qualitat, per no dir que la majoria dels quadres ni tan sols eren presentadors, cosa que el mateix pintor hauria de veure i reconèixer, però per ventura això seria demanar massa.

No és tampoc la meua intenció el discutir el veredict del jurat, ja que això sempre és més que discutible. Però sí voldria fer una observació: els tres premiats de l'any passat tornaren presentar obra enguany i dos d'ells ni tan sols varen esser sel.leccionats; l'altre sí que ho va esser, però amb un quadre calcat del de l'any passat.

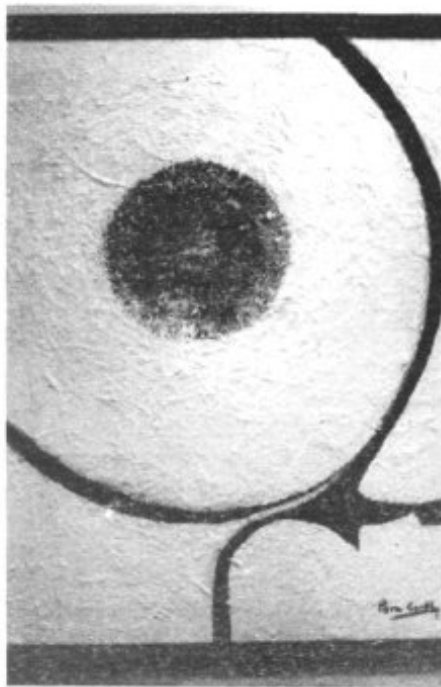
Això ve a demostrar molt bé que cada jurat és molt diferent i que no tothom degué estar content del seu veredict.

Sobre els premiats d'enguany he de dir només que encara que el primer premi fos un dels que més m'agradava, pel meu gust l'hagués declarat desert, ja que 200.000 pts. eren molts de doblers.

Del segon premi he de dir que per a mi era el millor quadre del certamen, ara bé, també he de reconèixer que aquest tipus de pintura no m'agrada gens. Massa carregada i complicada, però amb uns colors aconseguits i molta feina darrera. Per ventura aquí les 100.000 pts. eren curtes.

Del tercer premi només un consell: que firmi el quadre darrera o que canviï de firma, ja que un poc més i es menja el quadre.

Total, un certamen de pintura que corr el perill de quedar una mica estancat si no s'aporten noves idees.

El retorn

Fa vint-i-cinc anys, els turistes que passejaven per Deià, haurien dit que la vocació i el destí de Gaspar Sabater Vives era per damunt de tot la pintura. Aquell jove magre, que seguia els ensenyaments de Joan Miralles, de Xam i de Maria Lluïsa Magraner, que acompanyava els "Deu des Teix", que anava a pintar al camp amb Tarrassó, que pertanyia a una família lligada de cap i peus a la vida artística local, semblava que havia de triar la plàstica com a manera de viure i d'expressió. Màxim quan guanyà tres anys seguits el Premi de Pintura Jove a l'aire lliure i als devuit anys féu la

seva primera exposició al cafè Can Tomeu, de Deià. El que són les coses, no gensmenys, el periodisme el fagocità i l'art passà, per algun temps, a ésser un simple lleure, una afecció de diumenge. "El periodisme és com un eucaliptus - diu l'artista recordant aquell temps- desola tot quan toca".

Feliçment, al cap dels anys, Gaspar Sabater Vives ha retrobat la vocació i l'afany d'investigar el món de les formes i els colors. La seva és una pintura gestual, violenta de traç que només se suavitzava per la dolçor de les guaxes i les ceres, que neix per impulsos inconscients,

expressant el sentir de les formes més immediates, dels objectes familiars, enmig d'una atmòsfera casolana dins la qual el gràcil volum de les ampolles i bòtils esdevé una significació panteïsta i un reflex de la unitat global del món exterior.

Aquests papers que ara presenta Gaspar Sabater Vives tenen no sols el valor de l'espontaneïtat que tota pintura gestual reflecteix, ans la sinceritat de qui no cerca altra cosa que una aproximació individual a la bellesa, una forma de sublimar les vivències i de descarregar les tensions emocionals cercant l'harmonia per mitjà d'una reconstrucció de l'espai i d'una composició plàstica que situï les coses al lloc que les cal i entre el joc de colors més avinents als estats d'esperit. Cal felicitar-se, doncs, per aquest retorn. Si bé, amb la *conditio sine qua non* que no acceptarem que passin vint-i-cinc anys més abans de veure la següent etapa. Ara, ja en plena maduresa, Gaspar Sabater Vives té unes obligacions concretes amb els que encara creuen en un art allunyat de la pura especulació comercial i volen trobar espontaneïtat lírica en l'actitud de despulgar l'ànima davant d'un paper en blanc.

Josep Melià

(L'exposició d Gaspar Sabater va poder ésser visitada dins el mes de maig a la galeria Joan Oliver "Maneu", de Ciutat)

Gratitud

Amb motiu de les noces d'or i d'argent que han celebrat els meus apreciats oncles Gaspar i Joana i els meus cosins germans Francesc i Margalida.

De dins el més profund sentiment del meu cor agraesc que en aquests dies de gran alegria i germanor hàgim tengut la ditxa de poder-los acompanyar en les festes memorables del 50 aniversari de

la seva boda, en companyia de tota la família, amics i coneguts.

Lo primer donaren les gràcies a Déu, demanant per ells i pels seus fills, que també han commemorat el 25 aniversari rodejats dels pares, fills, néts i amics. Celebraren la Santa Missa per demanar a Déu Nostre Senyor que els concedeixi salut i alegria per poder viure molts d'anys junts.

Dins la capella de la Mare de Déu

Trobada renovaren uns i altres les promeses que feren ara fa 50 i 25 anys, amb la benedicció dels anells.

Que la Verge Trobada de Sant Llorenç segueixi beneïnt tota la família, tant els qui estan aprop com els d'enfora.

Ja no em queda res més que dir. Enhorabona i molts d'anys per tots.

Francesc Clapés

Agricultura ecològica

Orígens

L'agricultura ecològica neix quan es comencen a observar els errors de l'agricultura intensiva. Persones que treballen la terra o amb relació a ella -agricultors, agrònoms, bidlegs, microbiòlegs- veuen i reconeixen els efectes destructius d'unes pràctiques que maten la terra i que creen una forta dependència de productes externs al camp. Son persones conscients, que no consideren la natura com un enemic al que dominar, sinó que la converteixen en la seva aliada més gran. Així doncs, l'agricultor ecològic entèn la vida com un tot, coneix i estima la seva terra i la respecta com es respecta a ell mateix, sap el que fa i ho fa bé. La seva tasca és plena de sentit, amb ella consegueix una terra fèrtil i unes plantes sanes que produeixen aliments gustosos i sans.

Mitjans

Aquesta agricultura no consisteix en deixar de..., no posar..., no aplicar..., ni una sèrie de negacions o una actitud passiva, sinó una forma d'actuar sàvia que cada persona adapta a les seves circumstàncies. Podem anomenar les següents formes d'actuar:

- el respecte dels cicles vitals.
- la cobertura permanent de la terra.
- el retorn a la terra dels restes orgànics
- la utilització d'adobs verds.
- la rotació de cultius.
- la utilització de varietats resistents.
- l'associació de cultius.
- l'elaboració d'humus.
- la utilització d'eines lleugeres per no alterar l'estructura de la terra.
- la utilització de la vegetació espontània
- el "mulching".
- la utilització de plantes d'ofec.
- la parada en crestall.

Per què evitar els productes químics de síntesi

1. Com adobs.

L'estructura química d'aquests adobs és diferent de la dels naturals. La seva utilització suposa esterilitzar la terra i passar a dependre d'ells per aconseguir unes plantes malaltises que requereixen grans quantitats de plaguicides. Es crea així un cercle viciós.

2. Com plaguicides i herbicides.

Amb ells moren plagues, herbes i també tota forma de vida que podria ser útil a l'agricultura. Apareixen noves plagues resistents i que no són controlades pels seus depredadors, que han desaparegut. Així s'han d'utilitzar cada vegada amb més freqüència plaguicides més i més forts i més i més ineficaços.

3. El producte final.

Amb els productes químics s'aconsegueixen uns aliments d'un tamany regular, d'aspecte agradable i d'un valor nutritiu decreixent. Al menjar-los ingerim també part d'els productes químics utilitzats per cultivar-los, alguns d'ells cancerífers, altres mutàgens, altres al·lèrgics. L'augment del càncer ha sigut paral·lel a la utilització de derivats del petroli.

4. I perquè la protecció del medi ambient l'hem de fer entre tots.

Núria

**RECUERDE
EN**

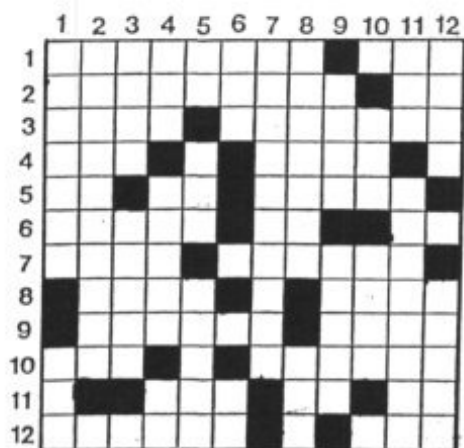
PORTO CRISTO

RESTAURANTE - PIZZERIA SALVADOR

CON AUTÉNTICO HORNO DE LEÑA

Tel. 82 14 42

MOTS CREUATS

d'una peça de roba doblegada i cosida. Flor de l'aromer. Símbol del iode. 4.- Prefix grec que significa "contra", "a-munt" o "de bell nou". Sentència antiga. Pinyol de l'oliva i altres fruits. 5.- Negació. Cadascuna de les extremitats toràciques dels ocells. Acció d'anar a un indret. 6.- Nom de lletra. Cinquanta. Res. Terminació verbal. 7.- Cosa ridícula que hom fa o diu. 8.- Qualitat de l'àcid. Un *Grillus Domesticus*. 9.- En el dia en què som. Prendre, acceptar. 10.- Vocal. En els tres buits següents posau-hi ISB, que són les sigles dels Individus Sense Boina. Pesant. 11.- Arran. Arma acabada en una punxa, amb dues ales que tenen generalment, l'una en forma de punxa i l'altra de mitja lluna, i proveïda d'una asta d'uns dos metres. 12.- Boig. Anarquista. Illa grega, pàtria d'Ulisses.

Solucions

Horizontals: 1.- Havanera. Aro. 2.- Econòmica. Ar. 3.- Rara. Adivina. 4.- Eina. A. Idus. T. 5.- Ta. Al. Ceiba. 6.- Alada. Us. La. 7.- Tara. Llarga. 8.- Doga. E. Erbi. 9.- Ominós. Beat. 10.- Era. A. Agrura. 11.- L. Oda. Re. Dc. 12.- Abissar. I. AAA.

Verticals: 1.- Heretat. Ela. 2.- Acanelador. B. 3.- Vora. Aroma. I. 4.- Ana. Adagi. Os. 5.- No. Ala. Anada. 6.- Ema. L. O. Ar. 7.- Ridícoles. 8.- Acidesa. Gri. 9.- Avui. Rebre. 10.- A. ISB. Greu. A. 11.- Ran. Alabarda. 12.- Orat. A. Itaca.

ENDEVINALLA

Prediquen dalt d'una trona
sa llei de Déu què cosa és.
¿Me vols dir quina fruita és
que en 'ver florit ja no és bona?

(Sa tàpera)

BROU DE LLETRES

Au, deu noms de pobles de Mallorca.

P C A T A R A Q U A N P S T A N T
R A L A R O V E A E N H O C C E B
E C E N R L O S R O T E S A D M J
S O T O A S U O T C B A T P U Q O
A S F C I T L R A A P L A D C S T
T T N D S L P E T O D I B E D A X
R I I S T E I Z B X B R E P R R I
S X G N R S P L I T H G F E X T A
T I A N E M A N A C O R N R N E T
X S X S U U D U T K I M A A Z P D
I T O R P E R D E L J L T N A R E
Z T O T A R E U R E S N O S C A S

N'hi ha que diven que es batle ha fet fer tants de ponts p'es nostro terme perquè tothom se'n recordàs que era ell, en Bartomeu "Pont" es qui aleshores duia ses riendes de la Sala i tallava es bacallà.

I dic jo si ara no seria lo seu cercar-ne un que li diguessin "Canals" o "Torrents", i així p'entura li pegaria sa brusca de canalitzar aviat ses aigos o enllestir d'una punyetera vegada s'eixamplament d'es torrents.

Però em sembla que mos podríem pegar un toc a la barra just que en trobàssim un que fos "Bonet" o "Bonnín", no vos ho pareix?

Ell saps que n'hi havia de gent a s'inauguració d'es local d'en Falera! Entre es seus, es polítics d'altres partits, es curiosos i es que només compareixen quan hi ha menjua p'enmig -i no ho dic p'en Taverneta- ompliren tota sa casa i un bon tros d'es carrer d'es Pou. Per cert que es batle me va dir que no hi havia anat ni com a "militant, ni com a simpatitzant ni com a poble en general", com deia sa propaganda, sinó com a batle de tots es llorencins, que per això ho és.

Ele!

Ara que s'acaba es plaç per fer sa declaració de sa renda, per ventura convendria que qualcú del CDS fes pensar an en Moll que apunti lo d'es cinc o sis milions, que així com estan ses coses encara tendria collons de poder desgravar qualche coseta en concepte de llimosna an es necessitats.

Re-quaranta-putes! Per una vegada que Flor de Card surt per sa televisió ara resulta que veren més es retrato d'es batle que no es nostro, i això que ell no va haver d'aguantar metxa tot un capvespre davant es focos.

És ben ven que n'hi ha que neixen amb una estrella i d'altres que neixen estrellats!

Josep Cortès

			
<p>1 - 2 - 3 - 4 JUNIO 1990 VIERNES - SABADO - DOMINGO - LUNES</p> <p>SYLVESTER STALLONE KURT RUSSELL</p> <p>Tango y Cash</p> <p>5 JUNIO MARTES L'AIRE D'UN CRIMEN 6 - 7 JUNIO ROMERO</p>	<p>8 - 9 - 10 JUNIO 1990 VIERNES - SABADO - DOMINGO</p> <p>ALFILO DEL ABISMO</p> <p>11 - 12 JUNIO • LUNES - MARTES EL RIO DE LA MUERTE 13 - 14 JUNIO • MIERCOLES - JUEVES HISTORIAS DE NUEVA YORK</p>	<p>16 - 17 - 18 JUNIO 1990 SABADO - DOMINGO - LUNES</p> <p>MICKELLY ROURKE</p> <p>18 JUNIO • MARTES BACKFIRE 20 - 21 JUNIO • MIERCOLES - JUEVES LA FUERZA DEL DESTINO</p>	<p>22 - 23 - 24 - 25 JUNIO VIERNES - SABADO - DOMINGO - LUNES</p> <p>EL CLUB DE LOS POETAS MUERTOS</p> <p>26 JUNIO • MARTES EJECUTOR 27 - 28 JUNIO • MIERCOLES - JUEVES CLAN DE AMBICIOSOS</p>
<p>29 - 30 JUNIO - 1 JULIO "MARTES Y 13" LA PELICULA MAS DIVERTIDA 1990 AQUI HUELE A MUERTO</p>	<p>NOCHE DE TERROR • NOCHE DE TERROR • NOCHE DE TERROR</p> <p>NOCHE DE TERROR • NOCHE DE TERROR • NOCHE DE TERROR</p>		<p>15 JUNIO 5 PELICULAS 5 A PARTIR 8'15 TARDE</p>

© GORRIBUS

Estació pluviomètrica de **CA'N XESC** Sant Llorenç des Cardassar

Sa inestabilització de s'atmòsfera

Vàrem dir en es passat número de Flor de Card que un d'es motius de que plugués era sa inestabilització de s'atmòsfera. Sa majoria de tronades, calabruixades i batuts que se produïxen es capvespre són fruit de s'esmentada inestabilitat.

Es temps més favorable de s'any perquè això s'esdeveni és entre s'abril i s'octubre, però es mesos en què se forma amb més virulència són entre ses darrerries d'agost i s'octubre. Fins i tot m'atreviria a afirmar que més o manco sa meitat de s'aigo ploguda durant s'any en es nostre terme és deguda an aquest fenòmen, i també hi podem incloure es 95% de ses torrentades, que tant de fandangos han duit i han deixat devers es nostre poble.

Una vegada enumerats es seus efectes tractaré d'explicar d'una manera un poc pagesa lo que passa quan s'inestabilitza s'atmòsfera.

Un fet real podria ésser aquest: són les vuit d'es matí. Miram el cel i està ben clar, no se veu ni es més petit nigul. Devers les 9.30, mentres berenam, mos donam compte de que aquí i allà comença a sortir-ne qualcun. Devers les 11 aquells niguls que en un principi no eren res ja s'han fet molts grossos, voluminosos i espessos, tant que sembla que se'n podrien fer taiades. Es dos o tres nuclis més importants tenen es cim an es voltants d'es 4000 m d'alçada i en aquest nivell sa temperatura pot estar entre es -10º a es -25º (Dins una conservadora, perquè tenguem un element de comparació, sa temperatura sol estar damunt es º). Ja s'han fet les 12, es sol encalenteix més i s'aire puja amb més violència per amunt i es centre d'es cumulonimbo se converteix en una enorme xemeneia -que si un avionet d'aquests que se diven ultralleugers tengués sa

Dia	Pluja	Vent Vel. max. K/H	Humitat a las 15 hor.	Max. Temperatura	Mín.	MAIG
1	16.1	39 E	86 %	15°	13'5"	
2		39 O	78 %	18	12	
3		28 O	55 %	19'5"	10'5"	
4		26 E	65 %	18'5"	5'5"	
5		18 SE	67 %	19	10	
6		39 SO	70 %	19	12	
7		43 O	42 %	20	10	
8	4	23 S-SO	60 %	20	4'5"	
9	31	29 Var.	87 %	13	7'5"	
10		41 N-W	75 %	14'5"	8	
11		43 O	62 %	19	3	
12		32 O	47 %	20	6	
13		28 SO	50 %	13'5"	10	
14	4	36 NE	71 %	15	5	
15		46 O-NE	47 %	16'5"	4'5"	
16	46	14 Var.	93 %	19	4	
17		36 SO	48 %	18'5"	4'5"	
18	0.7	28 O	45 %	18	6	
19	0.7	32 SO	47 %	19	7	
20	3.7	36 SE	65 %	13'5"	10	Fred
21	7.5	18 Var.	87 %	15	5	
22	0.2	22 O	68 %	16'5"	4'5"	
23		32 SO	52 %	19	4	
24	4.2	25 Var.	62 %	18'5"	4'5"	
25		21 Var.	60 %	18'5"	6'5"	
26		21 SE	43 %	19'5"	5	
27		25 SE	41 %	21'5"	6	
28		18 SE	60 %	18'5"	8	
29	Pols d'Àfrica 0.1	32 E	57 %	21	8	
30	3.2	36 E	70 %	19	15	
31						

desgràcia de penetrar dins es centre d'es núvol seria llançat per amunt amb gran violència-. S'ha fet hora d'anar a dinar i ja senten tronar i comença a caure una brusca que generalment sol durar d'una a dues hores. Segons es grau d'intensitat de sa tormenta farà un ruixat, granís o pedra.

Es fet de que faci un bon ruixat o un poc de granís no mos ve gaire de nou, però que caiguin pedres com un ou de colom "amigo"... com pot ser això!?

Posant un exemple potser serà més bo d'entendre. Tots hem vist que quan feim un fogueró s'aire calent puja amb tal força que se'n duu per amunt una gran quantitat de fullaca i cendra, i que quan escapen d'es corrent ascendent cauen. Aquest procés és, en certa manera, un bon exemple.

Tornant es pensament un poc enrera mos situarem allà on diu lo de s'avionet. En aquests moments comencen a caure gotetes congelades, però es corrent d'aire que puja les torna alçar i això se repeteix una sèrie de vegades fins que an aquella goteta petita se n'hi han juntes d'altres i s'ha convertida en una d'es tamany d'un ciuró. Si es corrent d'aire que puja dins es nigul és tan fort seguirà aguantant es granís en l'aire i encara tornarà més gros, però arribarà un moment en què, o bé p'es seu propi pès o bé perquè fuig d'es centre de sa xemeneia, aquell granís caurà i segons es grau d'intensitat de sa tormenta tindrà un tamany més gros o més petit.

Moltes persones que han viatjat en avió han experimentat personalment ets efectes d'aquestes invisibles xemeneies, i si un avió de més de setanta tones s'engronça no mos vendrà de nou que un petit granís s'aguanti en l'aire tál vegada deu minuts.

I acabant lo que havíem començat, devers mitjan capvespre es corrents d'aire que alimentaven es *cumulonimbo* han perdut força, perquè es sol de cada moment està més baix i encalenteix manco, es niguls se desfan per moments fins que a posta de sol ja no queda quasi res de lo que ha estat un dia de tempesta.

Sa pròxima serà més curta i parlarem d'un vent local: s'embat.

Xesc Umbert

Uunard

JOIERIA FEMENIAS

LLISTES DE NOCES
OBJECTES DE REGAL

Carrer del Rector Pasqual, 8
T. 569072

Tal dia com avui

ARA FA 15 ANYS

* Que Flor de Card fa publicar la seva darrera revista de la I Epoca, la qual incloïa els mesos de maig i juny de 1975. A la portada un brou de lletres tenia remarcades les paraules **pressions, parda-leria, dubte, tensió, encreuada, desengany, triar, tensions, prohibició...** i d'altres que més o manco reflectien el desencoratjador ambient que respiràvem els encarregats. Va restar adormida devers un any i mig, però es tornà despertar!

* Que el Club Card va organitzar la seva III Setmana Cultural en homenatge a Salvador Galmés. (I també fou la darrera, dissortadament).

ARA FA 10 ANYS

* Que l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca va aprovar el seu escut oficial: el mapa de l'illa amb el nom de l'Associació.

* Que l'Ajuntament va canviar els noms de carrers i places del poble que estaven relacionats amb la Guerra.

ARA FA 5 ANYS

* Que Unió Mallorquina va expulsar en Bartomeu Brunet del partit.

* Que l'Ajuntament va comprar l'antiga apotecaria per ubicar-hi el local social de l'Associació de Jubilats.

* Que el Parlament de les Illes Balears va aprovar una Proposició de Llei que declarava Sa Punta de n'Amer Area Natural d'Especial Interés. (No devia esser gaire especial a la vista d'així com està encara ara!).

ARA FA 1 ANY

* Que va començar una crisi dins l'equip de govern del nostre Ajuntament, i que sortí a llum a rel d'una sèrie de reunions entre els seus integrants, llevat del batle. Fins i tot es parlà d'una moció de censura.

Josep Cortès

Cala Millor 1965

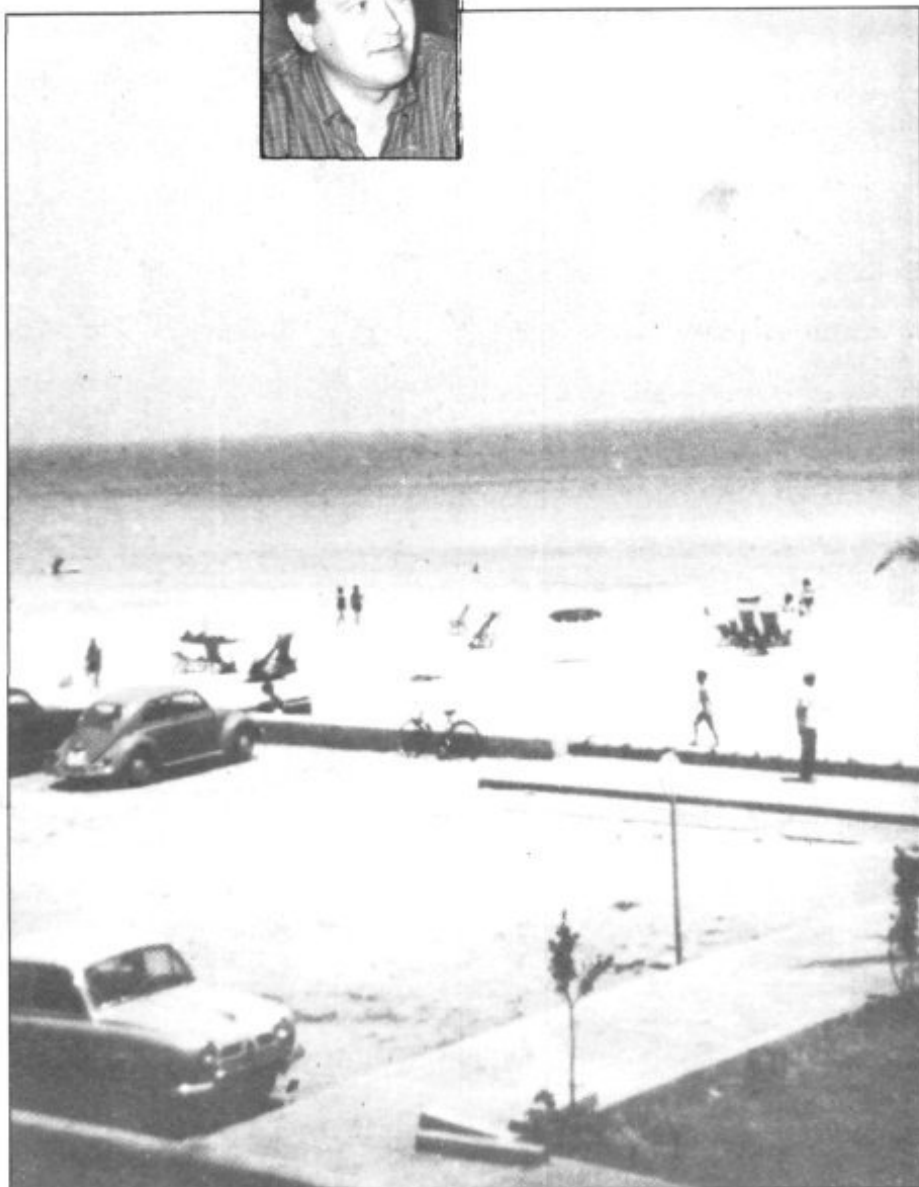
La fotografia és borrosa, però es pot endevinar el contingut; en primer terme arbres recent plantats, una bicicleta, un quatre-quatre i altres dos cotxes i un baidoc. En segon terme, l'arena amb set o vuit tumbones, dos para-sols i mitja dotzena de banyistes. Després, l'aigua calma, amb un parell de banyistes més.

No és difícil endevinar el que la fotografia no mostra, els hotels Eureka i Sabina, unes quantes casetes planta-baixa i una colla més d'hotels en construcció. Si miràssim a mà dreta, una platja llarga, llarguíssima, uns nius de metralladora i dunes d'arena amb sivines baixes i cards. Algun niu abandonat de ballarol i sol, molt de sol.

De fet el turisme a l'any 65 encara tenia molt poca incidència sobre la vida llorencina. Potser els més agosarats, com en Joan Fornés i la seva família, estaven a punt de llançar-s'hi, per la qual cosa serien tractats de folls. Potser algú alegrava les converses del cafè contant els atractius i la facilitat de la carn blanca i estrangera; havia nascut una nova raça de mascle mallorquí: els picadors.

Avui és difícil explicar el què era un picador. Els conceptes i els costums han canviat tant en tan poc temps! Potser una definició simplista seria una cosa així: *"mascle mallorquí que anava darrera les estrangeres amb la finalitat de colgar-se amb elles, i que disfrutava de contar les seves aventures amoroses en una taula de cafè amb l'ingredient de la imaginació per donar color -i a vegades inventarse a l'aventura"*.

Per entendre aquest ésser avui cal recórrer al Sant Llorenç d'ahir. Una societat formalment religiosa i terriblement masclista. Una societat on el veure entrar un home dues vegades a la mateixa casa ja significava que s'entenia amb la madona. I on les úniques alternatives d'esplai sexual eren el matrimoni, la visita setmanal a les senyores de Ciutat

que fumaven rera la barra d'un bar o la mà -per allò de qui no té rentadora rentada a mà-.

L'arribada, en aquest context de gent que pensava d'altra manera, de dones que gosaven mostrar el dobber de la panxa i que, a més, eren rosses, i que si s'estreventia t'entaferraven una besada llarga a la boca era... de somni.

Evidentment no tothom servia per ésser picador. Era precís disposar d'una sèrie de qualitats: figura i/o simpatia, coneixement rudimentari de llengües estrangeres i cara, molta cara.

Record amb nostàlgia i complaença les aventures de la pandilla. Bergantells encalentits -si és que això encara era possible- per les contarelles d'algun picador.

Quan hom pensa en les passes, la pena i les despeses d'energia abocades a una besada més o menys llarga o en un no-res, com succeïa generalment, el somriure compareix a la cara. I quan hom recorda la resistència d'alguns "picadors" que sempre jugaven a perdre, amb la pinta amagada en el caixonet de les eines d'aquells mobilettes GAG vermelloso i la brillantina al cap, fins i tot arriba a posar en dubte les teories conductistes de la conducta, que afirmen que són necessaris els reforçaments positius, a no ésser que representi un reforçament mirar i solament mirar.

Cala Millor del 65 i la seva fauna pertanyen a un ahir que sembla terriblement llunyà i... és que han canviat tantes coses en tan poc temps!